

עץ משפט
גזר מצוה

גז א מיי פ"ב מהל' כלאים הלכה א טוש"ע ייד סי' ילו סעיף ה [תנ]:

גז ב מיי שם הל' טז: גז ג מיי פ"ח מהל' יו"ט הלכה ג [נפ"א מהל' שמיעה הל' ח] סגמ לאזן עה טוש"ע א"ח סי' תקלו סעיף ז:

גז ד מיי פ"ח מהל' יו"ט הל' ד:

גז ה מיי שם הל' ג טוש"ע שם:

ס ו מיי פ"א מהלכות שמיעה הלכה ט ופ"ח מהלכות יו"ט הלכה ג:

בא ז מיי פ"ח מהלכות יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תקלו סעיף ג:

בב ח מיי שם הלכה ו טוש"ע שם סי' תקמ סעיף א:

בג ט מיי פ"ב מהל' שמיעה הלכה יד:

רבינו חננאל

רבינו חננאל

והני מילי במשנה שהתקינו להיות עוקרין הכלאים בלבד מתוך התבואה ומשליכין, אבל משהתקנו להיות ספקרין כל השדה כולה ויצאין אפי' בשאר הימים. ועושין כל צרכי רבים. וירושמי, אלו הן צרכי רבים, ודין דיני נפשות ודיני ממונות ודיני מכות ופדיון שורים ודיני ערכין והחומין וההקדשות והשקאת סוטה וערפת עגלה וטוהרת מצורע ורציפת עבר עברי, וכן מפקרין מנעל מעל האומם אבל אין מחזירין. ומציניין על הקברות. והלא ציין בארז, כגון שרבו המים ושטפום. ויוצאין אף על הכלאים. והלא כבר יצאו מארז, חיתת היתרה השנה אפילה ולא היו הצמחים יכירים בארז. **מתני'** ר' אליעזר בן יעקב אומר מושכין המים כו'. אמר רב הונא אם היתה השדה מוטונת, פ"י לחה. כגון שרבו המים מקודם ועדיין ליחלוחיתה קיימת, מותר. תניא כוותיה כשאמרו אסור להשקות במועד לא אמרו אלא זרעים שלא שחו מלפני המועד אבל זרעים ששחו מלפני המועד מותר להשקות. ואם היתה שדה מוטונת ומותר. ואין משקין שדה גזיר במועד, פ"י כדתנן בנזיקין בפי איהורן נשך, כל ימי גזיר אחד כל ימי רבעות אחת. וזכמים מתירין בזה ובוה. אמר רב כהנא שי"מ האי תרביצא, פ"י שדה [שאניה] ורועה עדיין שכבר השקוה מקודם, מותר להשקותה גם במועד לזרועה אחר המועד. ומקשינן עלה גזיר אמאי אסור משום דאי משקת ליה האידנא מקדים ליה ובכיר, תרביצא נמי אי משקת ליה האידנא קדים ומציין [נזכיר]. ולא אפיקר. והא דרבינא מרביצין בשביעית אבל לא במועד ר' אליעזר בן יעקב היא, והא דתניא מרביצין בין במועד בין בשביעית רבנן היא. תניא מרביצין שדה לבן בערב שבביעית כדי שיצמחו

ירקות בשביעית שדה לבן בשביעית כדי שיצמחו ירקות למוצאי שביעית. אישות. פ"י בריה שאין לה עינים. כדכתיב נפל אשת כל חזו שמש. כדכתיב נפל אשת כל חזו שמש. וירושלמי אישות זו חולדה. ת"ר צדין את האישות ואת העכברים משדה אילן ומשדה הלבן, ומחריבין חורי גמלים, כיצד עושה מביא עפר תיחוח עם הנמלים מחור זה ונותן לתוך חור זה והן חונקין זה את זה, והוא דקיימי אלו החורין בתרי עברי נהרא, וליכא התם לא גשר ולא גמלא ולא מיצרא ולא תיתורא שיכולין לחזור בתור שלהן.

ו:

ואין משקין שדה גריר. פ"י צית הצעל לפי שהוא רגיל להיות יצש וגריר גדל"ת וכן פירש בערוך [ובתוס'] הרב דר"ש כמו חמרא מניגרר גריר (פסחים דף קז:):

וחכמים מתירין בזה ובוה. והני תרי פלוגתא דצהן דר"יתא היינו כעין פלוגתא צמתניתין ות"ק דהכא הוא ר"א בן יעקב: **שרי** לתרביצי. וקשה הא קיימא לן משנת ר"א ^(א) קב ונקי ועוד הקשה בתוספות דרבינא גופיה דלאמר לעיל (דף ד.) מדליין ירקות כדי לאוכלן אבל ליפוטן אסור אלמא הרווחא אסור ותיזן דתרביצא אינה כ"א השקאה פורתא ולפ"י נראה דה"פ דהאי תרביצא שרי לתרביצי אפילו לראצ"י כדי היכי דשרו רבנן אפלא לשווי חרפא גם לראצ"י יתיר ג"כ השקאה פורתא או שמא סבר כר"א בהשקאה ופליג בהרצנה וי"מ דפלוגתא דשדה גריר לאו היינו פלוגתא דמתני' דמיירי צה ראצ"י וחכמים ופליגי בצלפלא לשווי חרפא ת"ק חשיב ליה הרווחא ואסור ורבנן סברי דלאו היינו הרווחא דיש אוהב יומר אפלא ויהיו נגמרים יומר ומצושלים בטוב ור"ח פ"י אמר רבינא שמע מינה האי תרביצא פ"י שדה שאין זרוע עדיין שכבר השקוה קודם מותר להשקותו צמועד לזורעו אחר המועד דקצר לה כראצ"י דלאמר זרעים ששמו לפני המועד ^(א) וקסבר תרביצא הוי כמו זרעים ששמו לפני המועד דהיינו שם תרביצא שהרביצוהו קודם המועד ^(ב) ומקשינן עלה שדה גריר אסור משום דאי משקי ליה האידנא יצכיר קודם אבל לא פסיד תרביצא נמי אי משקה האידנא קדים וצכיר ולא פסיד וזה השיטה הולכת דקצינא לן כראצ"י. כן פירש ר"ח: **מרביצין** שדה צבן **בשביעית**. לגבי צביעית פ"י הקונטרס השקאה פורתא וגרסה שחור זו ממה שפירש צמסנה משקין צית השלחין צמועד ולגבי צביעית שרי אפילו צית הצעל ואני פירשתי צמסנה דשביעית נמי לא שרי אלא צצית השלחין כדפי' בקונטרס כלן אבל ק"ל שמא הכא איירי בהשקאה גמורה דפליגי לגבי מועד ראצ"י ורבנן ופלוגתאייסו הוי בהשקאה מרובה ואדרבה נראה לי דהייירי בהשקאה גמורה אלא לגבי שלחין שצריך השקאה נקט משקין וגבי צית הצעל קרוי הרצנה לכן נראה יותר פ"י הקונטרס צצמסנה ולפ"י דהכא ז"ל דהשקאה גמורה אסורה צצית הצעל והרצנה מועטת שרי בשביעית וצמועד אסור אפילו הרצנה מועטת לר"א בן יעקב ולרבנן שרי אפי' השקאה גמורה:

צדיין את האישות במועד ובשביעי'.

תימה מאי קמ"ל צביעית והלא אין זו עבודת קרקע ורבי

יהודה מאי טעמא דאסר דכרכו וי"ל דודאי צריך למיסקל אצנים מתוך שדהו כשפגמה האישות ומנן פ"ג דשביעית המסקל שדהו נוטל העליונות ומניח התחתונות הנוגעות בצרך וכן גרגיר של צרורות וכו' אישות מפורש צירושלמי חולדה:

עד

הני בעפר דהני: **גישרא**. גשר. **גמלא**. שאין לו גשר אלא מנסר אחד: **ומצרא**. עדיין קטן מגמלא אין יכול להלך עליו אלא כשקושרים חבל אחד משני עצרי הנהר צבתי יתדות ואחוזין זו והולכין על אותו גשר זכ. אבל אי איכא חד מהן מכירין הני צחורי דהני:

משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן

רוצע. הקצ אחד מכ"ד צסאה: הכי גרסי' **ימעט**. שאם זרע רוצע הקצ ימעטנו ויעקרנו: **והפניא כל השדה כולה**. ואת חמרת ימעט: **שמנכשין שדוסיפין**. שלוחי צ"ד משלהן דכשנוטלין הכלאים מאליו מתנכש: **מתני'** **מושקין המים מאילן לאילן**. דהוי כשדה צית השלחין דפסידא יתירא איכא אבל לא

ישקה את השדה כולה שדה צית הצעל: **זרעים שלא שחו לפני המועד**. שלא היו מלומדין לשמות תמיד לפני המועד: **לא ישק צמועד**. דהואיל ולא משקה לכו מדיר לפני המועד לא הוי ליה פסידא אי לא משקה לכו צמועד: **וחכמים מסיים צוה וצוה**. להשקות את כל השדה כולה ולהשקות צמועד זרעים שלא שחו לפני המועד והאי חכמים היינו ר"מ דלאמר לעיל (דף ג.) משקין ממנו אפי' שדה צית הצעל: **גב'** **אמר רב יסודה**. הא דלאמר ר"א אבל לא ישקה! את השדה כולה אבל אם הימה שדה מוטונת למה ויצשה מותר להשקותה אע"ג דהוה שדה צית הצעל דכיון דהויה למה עד השמא אי לא משקה לה הוי פסידא יתירא: **שדה גריר**. יצשה מעולם שאין צריך להשקותה: **צוה וצוה**. צדה גריר וצורעים שלא שחו לפני המועד: **תרביצא**. גינה ^(ט): **שרי לתרביצי**. לולף עליה מים אע"ג דליכא פסידא. לתרביצי להשקות לשון אין מכבדין ואין מרביצין היינו השקאה פורתא כדי שיאלו הירקות וכדמפרש באידך צרייתא לקמיה ומשקין היינו השקאה גמורה של צית השלחין: **אפלא לשווי חרפא**. דליכא פסידא ופס"א שרי להשקותה כך ולהשביחה ה"נ צגינה מרביצין: **שדה לנן**. צית הצעל: **הא**. דקמתי אבל לא ישקם צמועד היינו ר"א בן יעקב דלאמר אבל לא ישקה את כל השדה כולה והא דתני צין צמועד צין צביעית היינו חכמים דמתירין להשקות אפי' כל השדה: **כדי שיאלו צביעית**. אבל לא ישקה צביעית כדי שיאלו צביעית: **מתני'** **דיין האישות**. **צדה האילן צמועד מפני שמפסידין צו: דכרכו**. שאין צריך לשנות צציתה: **וצביעית**. אע"ג דמתקן השדה: **צדה האילן**. זכ דכרכו מפני שפסד מרובה הוא: **וצדה לנן שלא דכרכו**. ואינו יכול לצוד דכרכו צדה לנן משום דלא מפקדין כולי האי צדה לנן: **ומקרינן את הפירצה**. שאם נפלה מקצתה חוזר ומתקנה צמועד: **וצביעית צונה דכרכו**. מתחילה אע"ג דמיחזי דעביד נטירותא לפירי: **גב'** **צריה שאין לה עינים**. וחופר בקרקע: **מאי קרא**. דאישות צריה שאין לה עינים: **דכסיב כמו שצולל תמם יהלך**. שצולל שקורין לימאון תמם יהלך כלומר כשיוצא חוץ מנרתיקו

^(א) רירות נופלות ממנו עד שהוא נימוח ומת. תמם כמו ונמם: **נפל אשם כל חזו שמש**. כלומר כך אישות נופלות פתאום לארץ ומתים דלא חזו: **וחונקין זו את זו**. מפני שמריחין את העפר ואין מכירין צאותו עפר: **והוא דקאי צפרי עצרי נכרה**. דכיון דאיכא הפסק מים צין הני תרתי חורי נמלים אין מכירים הני בעפר דהני: **גישרא**. גשר. **גמלא**. שאין לו גשר אלא מנסר אחד: **ומצרא**. עדיין קטן מגמלא אין יכול להלך עליו אלא כשקושרים חבל אחד משני עצרי הנהר צבתי יתדות ואחוזין זו והולכין על אותו גשר זכ. אבל אי איכא חד מהן מכירין הני צחורי דהני:

עד

אילן ומשדה הלבן, ומחריבין חורי גמלים, כיצד עושה מביא עפר תיחוח עם הנמלים מחור זה ונותן לתוך חור זה והן חונקין זה את זה, והוא דקיימי אלו החורין בתרי עברי נהרא, וליכא התם לא גשר ולא גמלא ולא מיצרא ולא תיתורא שיכולין לחזור בתור שלהן.

מסורת הש"ס

א) [שקלים פ"א ה"ב עוד שם פרק א מ"ב], ב) לעיל ב, א) [בשאלמות פ' הצרכה אי רב הונא], ד) [בשאלמות פ' הצרכה אי רבא], ו) [עין יו"ט פ"ב דשביעית מ"ח], ו) ס"א ר' יהודה וכן גירסת התוספות [וכן דר"י ורש"י וכן בשאלמות הצרכה אי רבא], ז) ר' יהודה בפיקוק דלקמן ז. ר' יהודה אומר וכו', ח) [מוספת' פ"א], ט) כמכ"י: גינה של ירקות.

תורה אור השלם

- כמו שבלול תמם יהלך נפל אשת כל חזו שקשש:

תהילות גז ט

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה דכתיב כי רירות טולות. י"ב כלומר כל שמה שהולך ליהם טולת ממונה ^(ב) תוב' ד"ה שרי וכו' משנת ר"א בן יעקב קב: א) בא"י ששמו לפני המועד מותר להשקותן במועד וקסבר תרביצא סי': ד) בא"י ומקשינן עלה שדה. י"ב לשון הר"י ו"ל דהא דקאמר שדה גריר מיי' כי הוא קושא' על רבינו ולא פריך ולכן לית הלכמא כותימי ע"ש:

הגהות הגר"א

א) גב' משקין ז"ל מריצין [ועי' י"י]: ב) שם מ"ר אין מרביצין שדה לנן צביעית ולא צמועד כ"ל: ג) רש"י ד"ה אמר רב יהודה הא דלאמר ר"א אבל לא ישקה סי'. י"ב אבל הטור פ"י דקאי אסופא אורעים שלא שחו [וכן פ"י ה"י]:

לעיו רש"י

לימצוין. חילוק.

מוסף רש"י

כל סאה. מצוה. שיש בה דרבע. הקב, ממין אחר ימעט. דלא ליהוי רוצע ואמר כך זרענו, וכן פ"י רבינו חננאל, אינ מרעו אלא שלא נשרשו עדיין ימעט, אבל אם נשרשו אין להם עוד מקנה, שכבר נאמרו בהשרשה כדמפיק לן בפיקל כל שעה (פסחים כה). מהמלאה והורע, וזרע מעיקרו בהשרשה, ובספרי נמי מניא לה בהדיא התבואה משמשנים (ושב"ס ב"ב דע). מושכין את המים מאילן לאילן. תחת אילן אחד עושין דרך קטן מאילן לאילן כדי שימשכו המים מאילן זה לאילן אחר (מעיר ב.). ובלבד שלא ישקה את כל השדה. צצית הצעל מקיימי דהרווחה היא (שם).